

דרישת שלום מן העבר

ארצי וגבע יוצאים לטיול בגן לאומי בית אלפא בעקבות מנורת שבעת הקנים, מקבלים דרישת שלום מן העבר ומבינים את החשיבות שבשמירת הממצאים העתיקים | כתבה: אדר סטולרו מליחי

רצפת הפסיפס שהתגלתה בבית הכנסת צילום אפי שריר

החצבים סיימו לפרוח, הנחיליאי קיפץ ברחוב ואנחנו הזזנו את השעה אחורה כדי להרוויח שעת אור. ביום המחרת כבר פקדה אותנו סערה חורפית, עם רעמים, ברקים, גשם וברד כבד. הרוחות העזות העיפו חפצים, ועצים נעקרו ממקומם ופגעו בכבלי חשמל שהשאירו אותנו בחשכה שעות ארוכות. אימא ואבא פיזרו ברחבי הבית נרות והתלוננו שללא טלוויזיה ומחשב, הם מרגישים כמו לפני 2,000 שנה.

"למה דווקא לפני 2,000 שנה?", שאלתי, ואימא ענתה שהתכוונה לימים שבהם גירשו את החושך על ידי נרות. מיד נזכרתי בשירי החנוכה ("באנו חושך לגרש..."), וגם בסופגניות שראיתי אתמול בסופר שמוזכרות לי שחג החנוכה קרב. "נרות חנוכה קטנים ולא מאירים כל כך כמו המנורות שלנו היום", אמרתי. אימא ענתה שהנרות שבהם השתמשו בעבר היו נרות שמן, וזה הזכיר לי את נס פך השמן שבזכותו דלקה המנורה שמונה ימים. אימא אמרה שמנורת שבעת הקנים

פסיפס גלגל המזלות צילום ארכיון רשות הטבע והגנים

התגלה כך במקרה. "הייתי שמח להיות אחד העובדים שחשף לראשונה את המקום", אמרתי לארצי.

פסיפס גלגל המזלות

במרכז בית הכנסת רצפת פסיפס. הפסיפס ריתק אותי; כל כך צבעוני, מורכב מאלפי אבנים קטנטנות ועשיר בפרטים. ארצי נתן לי משימה: "חפש את המנורה... או את המנורות". התרוצצתי סביב הפסיפס ומצאתי בהתרגשות את שתי המנורות. אחר כך גם שופר. ארצי אמר שאלה סמלים יהודיים, ושהם וממצאים אחרים מלמדים שחיו כאן יהודים ושהו היה מקום התכנסותם, כלומר בית כנסת. עוד אנחנו עומדים ליד הפסיפס, ולפתע הגיעה קבוצה קטנה עם מדריך של רשות הטבע והגנים. ביקשנו רשות להצטרף ולשמוע את ההסבר. המדריך סיפר שהפסיפס נשמר היטב כי היה מכוסה במשך שנים רבות ולא נחשף לפגעי הזמן ולמזג האוויר. הוא סיפר שגם לאחר שנחשף לפני כ-90 שנה, הוחלט לכסות שוב את הפסיפס כדי לשמור עליו. "חבל", אמרתי, אבל מיד נזכרתי בסופה שעקרה

ואז מתקבלת ההחלטה לבצע שחזור שלהם, כלומר לבנות חלק מחדש על בסיס החלקים הישנים כדי להמחיש למבקר כיצד נראה האתר. ארצי הזכיר לי שטיילנו בתל באר שבע וראינו את פס השחזור; מתחתיו היה הממצא המקורי - העתיק, ומעליו הופיעה ההשלמה כפי שנראתה בעבר לדעת החוקרים.

ארצי הציע שנסיים את הסיור שלנו בגן לאומי ציפורי, שם התגלה בית כנסת נוסף ובו פסיפס עם דמות המנורה, ושם נוכל לקבל דף פעילות וחקר שממנו נלמד על הפסיפס ועל מאפייניו.

שמחתי שארצי האיר את עיניי בנושא חדש שלא הכרתי ושהוא הראה לי את המנורות המיוחדות.

בפעם הבאה שסערת חורף תגרום להפסקת חשמל, אזכר באור המנורה ובחשיבות השמירה על העתיקות.

מי אני?

שלום, אני ארצי. יש לי חברים רבים ברשות הטבע והגנים. כשאפשר, הם מזמינים אותי להצטרף אליהם ומלמדים אותי הרבה על שמירת טבע וסביבה ועל עבודתם בשטח. יש לי גם חבר צעיר ושמו גבע, ואנחנו אוהבים מאוד לטייל יחד. הוא מתייעץ איתי ומזמין אותי לטייל ואני מכיר לו מקומות חדשים ומפתיע אותו בסיפורים מעניינים. במדור זה, גבע מספר על חוויות משותפות ועל טיולנו יחד ואתם מוזמנים לטייל בעקבות הסיפורים.

בהמשך הראה לנו המדריך איך חלק אחר בפסיפס מספר את סיפור עקדת יצחק. הפסיפס הזה באמת ריגש אותי. "תאר לך", אמרתי לארצי, "כמה אתרים כאלה עדיין חבויים מתחת לאדמה וטרם התגלו".

"נכון", אמר ארצי, "ישראל היא ארץ עשירה מאוד בעתיקות. עתיקות רבות עוד יתגלו בעתיד. יש גם הרבה שהתגלו וכוסו כדי לשמור עליהן, לא כל העתיקות שנמצאו חשופות למבקרים".

"מי מחליט אם לכסות אתר עתיק?", שאלתי בסקרנות. ארצי סיפר שחבריו ברשות הטבע והגנים הסבירו לו שהחלטה משתנה ממקום למקום ומבוססת על למידה; חוקרים את האתר ולומדים ממנו ומהממצאים שנמצאו בו. אם העתיקות נמצאות בשטח שמורת טבע או גן לאומי, בוחנים את מצב העתיקות ומחליטים אם להציג למבקרים וכיצד. יש אתרים שנשמרו במצב טוב מאוד ומוצגים למבקרים, כמו הפסיפס בבית אלפא; הוחלט להציגו לקהל אך כדי שלא ייפגע - נבנה סביבו מבנה מקורה. יש מקומות שנדרשת בהם עבודה גדולה יותר, כדי למנוע התפוררות או פגיעה בעתיד, ויש כאלה שנמצאים בהם רק חלקים

עצים ברחוב שלנו. "במחשבה שנייה", המשכתי, "אולי ההחלטה לכסות אותו עד שיימצאו הכלים לשמור עליו הייתה נכונה. סופה יכולה להרוס את דרישת השלום שקיבלנו מן העבר".

"לא סתם דרישת שלום", אמר המדריך והצביע על מילים הכתובות על הפסיפס - "כתובת המוסרת לנו דרישת שלום מיוחדת מהאומנים שיצרו את הפסיפס - אב ובנו, מריאנוס וחנינא!". המדריך סיפר ששמות אלו מופיעים גם ברצפת פסיפס בבית שאן וזה מלמד אותנו שהשניים היו אומנים מוכרים באותה עת. "כמה דברים אפשר ללמוד מרצפת הפסיפס הזאת", התפעלתי, והמדריך צחק ואמר: "זו רק ההתחלה. הפסיפס הזה מספר לנו הרבה מאוד על התקופה שבה הוא נבנה, למשל על האנשים, על אופיים ועל אמונתם. באיזה חודש נולדת?", הוא שאל, והזמין אותי לחפש את החודש שבו נולדתי על גלגל המזלות שבפסיפס. "מה זה גלגל מזלות?", שאלתי.

ההסבר שלו היה קצת מורכב בשבילי אבל נהנית מאוד מהציורים היפים המאפיינים כל חודש ומהעובדה שיכולתי לקרוא בעברית את שמות המזלות והחודשים.